

Forfatter: Martensen, Hans Lassen

Titel: BREV TIL: Ørsted, Hans Christian FRA: Martensen, Hans Lassen (1834-12-20)

Citation: Martensen, Hans Lassen: "BREV TIL: Ørsted, Hans Christian FRA: Martensen, Hans Lassen (1834-12-20)", i *Breve fra og til Hans Christian Ørsted*, Th. Linds, s. 462.
Onlineudgave fra Danmarks Breve: <https://tekster.kb.dk/text/letters-002053861-X00-shoot-L002053861X000123.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Breve fra og til Hans Christian Ørsted

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Til Samme.

Berlin den 20de December 1834.

Da De, Herr Etatsraad, har været saa god at tillade mig at skrive Dem til for at underrette Dem om, hvorledes det gaaer mig i Udlandet, er jeg herved saa fri at benytte mig af denne Tilladelse, for tillige at faae Leilighed til at ønske Dem og Deres Familie en glædelig Juul og et lykkeligt Nytaar.

I det Hele taget er jeg, saavel som min Ven Bornemann, meget vel fornøiet med Opholdet i Berlin. Vi have baade i Livet og Videnskaben fundet Meget, som har interesseret os, i det mindste for saa vidt det har givet os Anledning til Sammenligninger med det, som vi i vort Fædreland have lært at kjende. Universitetet har naturligviis tiltrukket sig vor største Opmærksomhed. Jeg tilstaaer, at skjøndt jeg har hospiteret hos en Deel af Docenterne, finder jeg, at gode Docenter her ere sjeldne, navnlig hvad Foredraget angaaer. Det er her nemlig en temmelig almindelig Skik at docere med Papiret for sig uden dog ligefrem at læse op, hvorved der opstaaer en besynderlig. 463 Mellemtid af .Oplæsning og frit Foredrag. I Henseende til Indholdet hører man paa de fleste Steder kun gamle Nyheder, og det er ved denne Erfaring især blevet mig klart, at de store Universiteter kun skyldte de enkelte Coryphæer deres Berømmelse og Glands. I Philosophien er for Tiden ikke en eneste udmærket Docent. Til Foraaret bliver Hegels Plads besat med Gabler, som er een af hans bedre Disciple; man har først tilbuddt Schelling den, som imidlertid ikke vilde forlade München. Jøvrigt tiltrækker Hegels Philosophie sig endnu Hovedinteressen i det filosofierende Tydskland, uagtet dens mange slette Disciple og de mange Angreb, der ere gjorte paa den. Jeg troer ikke, at den endnu er overbudt, og man maa slaaes med den, indtil man enten overvinder den, eller selv bliver overvunden af den. Schelling har nylig i en Fortale til et Skrift af Cousin udtalt sig særdeles Polemisk imod den, men, uden at være enig i den Dom, jeg for nogen Tid siden hørte af en Hegelianer, at Schelling nu aldeles var falden ud af Philosophien, og at det gik ham, som det undertiden er gaaet store Matematikere, at de, naar de bleve gamle, ikke længere kunne forstaae deres egne Beregninger, saa tilstaaer jeg, at jeg finder hans Angreb mere fornemt, end overbevisende. Det har imidlertid kun end mere vakt Længselen hos mig, at høre den nærmere Udvikling deraf hos ham selv. Steffens holder i dette Semester Forelæsninger over Anthropologie og Naturphilosophie. Vi gjorde naturligviis strax hans Bekjendtskab, hvilket vi fandt særdeles interessant og tiltrækkende. Vi besluttede at høre hans Forelæsninger over Naturphilosophien og fandt os i Begyndelsen meget tilfredsstillende, især ved en Fremstilling han gav af Hume og Kant. Nu derimod, hvor han er kommen til at udvikle sit eget System, er der opkommet en saadan Confusion i det Hele, at man hverkens. 464 veed ud eller ind. Efter hans Anskuelse er Religionsphilosophien Indledningen og Fundamentet for al Philosophie, Noget der forekommer mig aldeles bagvendt, da jeg ikke seer andet, end at Religionsphilosophien netop maa være Slutningen af den hele Philosophie. Sin Naturphilosophie begrunder han altsaa ved Religionsphilosophien, og denne begrundes atter som oftest derved, at han siger: „Ein jeder Christ muß mirdies zugeben, und wer mir es nicht zugeben würde, würde eben dadurch nur zeigen, daß er kein Christ.“ Men hvad der endnu er det Værste ved det Hele er, at man paa Grund af den store Dunkelhed og Uklarhed i Fremstillingen, hvis Indhold det neppe er muligt at reproducere, bliver nvis om, hvad det er, man skal indrømme ham. Jeg tilstaaer, hvor højt jeg end agter hans Genialitet og sjeldne Personlighed, har han som Philosoph tabt en stor Deel af min Tillid ved disse Forelæsninger. Han er iøvrigt selv overbeviist om deres Værd og Betydning i den Grad, at han for noget siden i en Samtale yttrede for mig, at skjøndt han erkjendte mange Ufuldkommenheder i Formen, vidste han dog, at hans Philosophie var Grundvold og Basis for hele den tilkommende Tid! Jeg taug naturligviis hertil og modsagde det ikke, da jeg nemlig tænkte, at den tilkommende Tid nok vilde gjendrive det. — Det kan maaskee interessere Dem at vide, at andet Hefte af hans „polemische Blätter“ er trykt og med det Første udkommer.

Blandt Theologerne har jeg gjort et over Forventning interessant Bekjendtskab med Professor Marheineke, hvem jeg ogsaa hører over Symbolik og praktisk Theologie. Disse Forelæsninger ere meget lærerige, og jeg hører dem med virkelig Nytte. Han besidder en omfattende historisk Lærdom, og hans Speculation er, naar man hører hans Udvikling, ikke saa abstract og utilgængelig, som det af enkelte af hans. 465 Skrifter kunde synes. I hans Huus kommer jeg meget gjerne. Jeg havde der for kort Tid siden i et Selskab Leilighed til at see Fru Hegel. Det er en særdeles dannet Dame, sommeget levende tager Deel i Udgivelsen af sin Mands efterladte Skrifter, uden dog derfor at gaae over til at blive „eine gelehrte Frau“.

Professor August sender Dem en venskabelig Hilsen. Han var paa Deres Anbefaling meget beredvillig til at underrette mig om Skolevæsenet. Saameget jeg imidlertid har kunnet udlede af hans Underretninger, i Forening med hvad jeg af Andre har erfaret, vil der i det Hele ikke være stor Forskjel paa den hos os gjældende Methode og den, som her er den almindelige. Kun August har ved sit Gymnasium søgt at give de moderne Videnskaber en større og mere omfattende Betydning. Paa de nyere Sprog lægges megen Vægt, og desuden gjøres Eleverne bekjendte med Naturhistoriens og Naturlærens vigtigste Phænomener. Den physiske Geographie bliver ikke særskilt foredraget, men i Forbindelse med den politiske, hvor da Læreren søger at gjøre Sagen saa anskuelig som muligt ved at tilføie Oplysninger efter Ritter. I Mathematiken tages Trigonometrien og en Deel af Differential- og Integral-Regningen med. Jeg hospiterede en Time i den næstøverste Klasse, hvor der blev underviist i Historien; Eleverne bleve examinerede i den franske Revolution og vidste meget godt Besked. August meente, at en grundig historisk Kundskab især bevirkedes derved, at Læreren mundtlig foretog Historien og siden ved Examinationen vedligeholdte Opmærksomheden ved med sine Spørgsmaal idelig at gaae over fra den ene Elev til den anden. Paa skriftlige Udarbejdelser i

alle Fag drives meget. Jeg har erkyndiget mig hos Andre om dette Gymnasiums Beskaffenhed, og Alle ere enige i, at Eleverne herfra komme ligesaavels. 466forberedte til Universitetet i de klassiske Studier, som andetstedsfra; kun er der Nogle, der mene, at det ikke har meget paa sig med Elevernes Kundskaber i Naturvidenskaben, hvorimod Andre meget ophøje dette Gymnasium, fordi man herved opnaaer, at den Elev, der efter nogle Aars Skolegang besindes udygtig til at studere, nu ikke aldeles har spildt Tiden med udelukkende at lære Latin og Græsk, men dog har erholdt andre almeennyttige Kundskaber, som han kan bruge i en praktisk Virkekreds. Dette var ogsaa et Synspunkt, som August i Samtalen meget udhævede. Jeg maa endnu tilføje, at han paa mit Spørgsmaal, om Tiden, som var indrømmet Eleverne, nok vilde tillade at forbinde disse forskellige Hensyn, svarede, at Erfaring havde lært ham, at naar man havde dygtige Lærere og uden videre krævede det af Eleverne, var der Tid nok. Det bliver nu vanskeligt at fælde en afgjørende Dom, da man egentlig selv i længere Tid maatte observere Alt i det Enkelte.

Ogsaa hos Digteren Chamisso have vi været med Deres Anbefaling og bleve modtagne meget venligt. Det lader til at være en meget vakker Mand, men han har desværre i lang Tid været syg og meget stærkt angreben for Brystet, saa at han ikke kan see Besøg hos sig. — Grev Bernstorff har siden sin Hjemkomst til Berlin lidt meget af Podagra, hvorfor den danske Chargé d'affaires, Løvenørn (med hvem vi netop boe i Huus sammen), har raadet os at opsætte vort Besøg hos ham, indtil han er bleven rask, hvorom han har lovet at underrette os. Greven skal vise de Danske megen Velvillie, og det vilde derfor være os kjært at kunne gjøre ham vor Opvartning. I Henseende til Herr von Kamp ville vi gjøre Brug af den Tilladelse, De har givet os til at holde Brevet tilbage; han er nemlig anseet for at være meget stolt og utjenstagtig, og mans. 467mener, at det Allerhøieste, man kan opnaae hos ham, er engang at blive buden til Middag.

Mod de „demagogische Umtriebe“ gaaes her frem med megen Strengthed. Man har endogsaa i den senere Tid maattet lade Flere afde Paagrebne løbe, fordi Fængslerne ere fulde. Det Værste er, at Undersøgelserne her altid gaae i Langdrag, og at det gjerne kan hænde sig, at en uskyldig Mistænkt kan komme til at sidde i Fængsel over et Aar, inden hans Forhold bliver saaledes undersøgt, at han kan frigives. Her mærkes iøvrigt ingen Uordener blandt Studenterne, skjøndt der vel er Enkelte, der have en Rem af Huden, hvilket følgende Historie kan oplyse. Steffens holdt for nogen Tid siden en skarp Tale mod det demagogiske Uvæsen. Nogle Dage efter, da han atter skulde læse, faaer han om Morgen en anonymt Brev, hvori man af Agtelse for Hans Magnificences Person (han er nemlig Rector i Aar) raadede ham ikke at begive sig i Collegiet den Dag, da man var saa forbittret over hans Tale, at man havde besluttet at trampe ham ud. Han lod sig imidlertid ikke afskrække, da han troede, det kun var et Paafund af nogle Enkelte for at gjøre ham bange. Han holdt ogsaa sin Forelæsning uden at mærke til nogen Urolighed. Dog maa bemærkes, at „der Universitätsrichter“ den Dag hospiterede hos Steffens, og at Pedellerne vare opstillede i et Mineraliekabinet, der er ligeoverfor Auditoriet. Man kan nu ikke vide, om det maaskee har været Frygten for denne verdslige Magt, der har tilbageholdt Urolighederne; dog har man Intet mærket efter den Tid. — Talen, som han holdt i sine hodogetiske Forelæsninger, bliver trykt i disse Dage.

Det Berlinske Publikum tænker i denne Tid meget stærkt paa Julen, der her synes at antage en langt mere almindelig. 468og folkelig Charakter end i vort Fædreland. Allerede i et Par Uger have den store Slotsplads og flere Gader været opfyldte med Boder og Telte med allehaande Julegaver, Legetøi, Juletræer o. desl. Disse Telte ere oplyste hver Aften, og det Hele har Udseende af et stort Marked; ogsaa ere paa forskellige offentlige Steder flere brillante Udstillinger til Julen, Panoramer, Marionetteatre o. s. v. Alt dette udbreder i denne Tid en vis Charakter af Livlighed og Gemytlighed over det ellers noget eensformige Berlin.

Jeg maa dog meddele Dem, at vor Reiseplan er bleven forandret saaledes, at vi til Foraaret komme til at gaae til Bonn og Heidelberg og ikke, efter vor første Bestemmelse, til München, fordi vi have bragt i Erfaring, at Schelling om Sommeren tilbringer den meste Tid paa Landet og kun holder meget faa Forelæsninger, hvorfor det vil være bedre at tilbringe en Vinter i München.

Idet jeg endnu engang takker Dem for den sande Deeltagelse og Godhed, De stedse har viist mig, slutter jeg med en hjertelig Hilsen til Fruen, Deres Broder Herr Conferentsraaden og alle Deres. Jeg beder, at de Alle ville bevare den Velvillie for mig, hvorpaa jeg i Deres Kreds har havt saa mange Beviser. Ogsaa fra min Ven Bornemann ville De modtage en hjertelig Hilsen. Han vil med det Første være saa fri at skrive Dem til. Seer De Prof. Sibbern, Madvig, P. Møller er De vel saa god at hilse.

Med Ærbødighed og Hengivenhed Deres

H. Martensen.